

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
BARAZA LA MITHANI LA TANZANIA
MTIHANI WA KU HITIMU KIDATO CHA SITA

121/2

KISWAHILI 2

(Kwa watahiniwa walioko na wasiokuwepo Shuleni)

Muda: Saa 3

ANSWERS

Mwaka: 2013

Maelekezo

1. Karatasi hii inasehemu A, B, C, D na E zenye jumla ya maswali **tisa (9)**
2. Jibu maswali Matano ukichagua swali moja kutoka sehemu A,B, C na D. Katika sehem E, Swali la tis ani la lazima.
3. Zingatia maelekezo ya kila swali.

maktaba.tetea.org

1. Fasihi simulizi huibuka katika jamii inayokumbwa na mabadiliko mbalimbali. Thibitisha dai hili kwa kutumia hoja tano ukionyesha mabadiliko ya uhifadhi wa fasihi simulizi.

Fasihi simulizi ni sanaa inayotokana na jamii na hubadilika sambamba na mabadiliko ya kijamii, kiutamaduni, na kiteknolojia. Mabadiliko haya yameathiri njia na mbinu za uhifadhi wa fasihi simulizi kwa namna zifuatazo:

i. Uhifadhi wa Kichwani: Hapo awali, fasihi simulizi ilihifadhiwa katika kumbukumbu za wasimuliaji na kurithishwa kutoka kizazi hadi kizazi kwa njia ya mdomo. Njia hii ilikuwa na changamoto ya kupoteza baadhi ya vipengele vya asili kutokana na kusahau au kifo cha msimuliaji.

ii. Uhifadhi kwa Maandishi: Pamoja na maendeleo ya uandishi, fasihi simulizi ilianza kuhifadhiwa kwa maandishi kama vitabu na vijarida. Hii ilisaidia kudumisha kazi hizo kwa muda mrefu na kuzifanya zipatikane kwa wasomaji wengi zaidi. Hata hivyo, njia hii ilihitaji watu kujua kusoma na kuandika, hivyo kuwatenga wasiojua.

iii. Uhifadhi kwa Vinasa Sauti: Kuibuka kwa teknolojia ya kurekodi sauti kuliruhusu kuhifadhi fasihi simulizi katika santuri na kanda za sauti. Hii ilihifadhi sauti halisi ya wasimuliaji, lakini bado ilikuwa na changamoto ya gharama na upatikanaji wa vifaa hivyo.

iv. Uhifadhi kwa Kanda za Video na Runinga: Maendeleo zaidi yalileta matumizi ya video na televisheni katika kuhifadhi na kusambaza fasihi simulizi. Hii iliongeza uhalisia kwa kuonyesha picha na sauti, lakini pia ilihitaji uwepo wa vifaa maalum na umeme, ambao haukupatikana kwa wote.

v. Uhifadhi kwa Njia za Kidijitali: Katika dunia ya sasa ya teknolojia ya kidijitali, fasihi simulizi inahifadhiwa na kusambazwa kupitia kompyuta na mtandao wa intaneti. Hii imewezesha upatikanaji wa kazi hizi kwa urahisi zaidi na kwa hadhira kubwa duniani kote. Hata hivyo, inahitaji ujuzi wa teknolojia na upatikanaji wa mtandao.

Mabadiliko haya yanaonyesha jinsi fasihi simulizi inavyoendelea kubadilika na kuendana na mazingira na teknolojia mpya, ili kuhakikisha inahifadhiwa na kurithishwa kwa vizazi vijavyo.

2. Ushairi na tamthiliya ni tanzu za fasihi andishi zenye kufanana na kutofautiana. Tumia hoja tano kuthibitisha tofauti na tatu kuonesha mfanano.

Tofauti kati ya Ushairi na Tamthiliya:

i. Muundo: Ushairi huandikwa kwa kutumia mistari na mishororo yenye mpangilio maalum wa vina na mizani, wakati tamthiliya huandikwa kwa mazungumzo (dayalojia) kati ya wahusika bila kuzingatia vina au mizani.

ii. Uwasilishaji: Ushairi mara nyingi husomwa au kuimbwa, ukilenga kugusa hisia za wasikilizaji au wasomaji kupitia lugha ya picha na tamathali za semi. Tamthiliya huandaliwa kwa ajili ya kuigizwa jukwaani, ikilenga kuonyesha matendo na mazungumzo ya wahusika mbele ya hadhira.

iii. Urefu wa Kazi: Ushairi unaweza kuwa mfupi, kama shairi lenye beti chache, au mrefu kama utenzi. Tamthiliya kwa kawaida ni ndefu zaidi, ikijumuisha matendo na maonyesho kadhaa yanayounda hadithi kamili.

iv. Lugha: Ushairi hutumia lugha ya mkato, yenye mafumbo na tamathali nyingi za semi, wakati tamthiliya hutumia lugha ya mazungumzo ya kawaida inayoweza kueleweka moja kwa moja na hadhira.

v. Malengo: Ushairi hulenga zaidi kueleza hisia, mawazo, au falsafa za mtunzi, wakati tamthiliya hulenga kuonyesha hadithi kupitia matendo na mazungumzo ya wahusika, ikilenga kufundisha, kuburudisha, au kutoa ujumbe fulani kwa jamii.

Mfanano kati ya Ushairi na Tamthiliya:

i. Sanaa ya Maneno: Zote ni tanzu za fasihi andishi zinazotumia lugha kama chombo kikuu cha kuwasilisha mawazo na hisia, hivyo zinahitaji ustadi wa matumizi ya maneno na lugha.

ii. Uwasilishaji wa Maudhui: Zote mbili hutumika kuwasilisha maudhui yanayohusu maisha ya binadamu, jamii, tamaduni, na mazingira, hivyo kutoa nafasi ya kutafakari masuala muhimu katika jamii.

iii. Matumizi ya Tamathali za Semi: Ingawa kwa viwango tofauti, zote mbili hutumia tamathali za semi kama sitiari, tashbihi, na nyinginezo ili kuongeza mvuto na kina cha maana katika kazi zao.

3. Kazi ya fasihi hupata uhai wake kutokana na hali halisi ya maisha katika jamii. Kubali kauli hii kwa kutumia hoja nne kwa kila kitabu kutoka katika diwani mbili ulizosoma.

Katika diwani ya Kimbunga ya Haji Gora Haji na Mapenzi Bora ya Shaaban Robert, waandishi wameakisi hali halisi ya maisha katika jamii zao kupitia mashairi yao. Hoja nne kutoka kila diwani ni kama ifuatavyo:

(a) Kimbunga – Haji Gora Haji:

i. Ujenzi wa Jamii Mpya: Mwandishi anatoa mawaidha na maonyo mbalimbali kuhusu ujenzi wa jamii mpya, akisisitiza maadili na mbinu za kufanikisha maendeleo ya kijamii.

ii. Uongozi Bora: Haji Gora anasisitiza umuhimu wa uongozi bora katika jamii, akionya dhidi ya uongozi mbaya unaosababisha kushindwa kufikia malengo ya maendeleo.

iii. Rushwa na Tamaa: Mwandishi anakemea vitendo vya rushwa na tamaa, akionyesha jinsi vinavyokwamisha maendeleo na ujenzi wa jamii mpya.

iv. Ukosefu wa Elimu: Diwani inaangazia changamoto ya ukosefu wa elimu katika jamii na umuhimu wa elimu katika kuleta mabadiliko chanya.

(b) Mapenzi Bora – Shaaban Robert:

i. Mapenzi ya Kweli: Shaaban Robert anazungumzia umuhimu wa mapenzi ya kweli miongoni mwa wanajamii, bila kujali tofauti za rangi, dini, au kabila, akisisitiza kwamba mapenzi bora yataleta amani na maendeleo.

ii. Upendo kwa Majirani na Marafiki: Mwandishi anahimiza upendo na ushirikiano kati ya majirani na marafiki, akionyesha kuwa mapenzi haya yanachangia kuimarisha mshikamano wa kijamii.

iii. Mapenzi ya Kudumu: Shaaban Robert anasisitiza umuhimu wa mapenzi ya kudumu yanayojengwa katika misingi ya uvumilivu na uaminifu, akionya dhidi ya mapenzi ya muda mfupi yanayoweza kuleta madhara katika jamii.

iv. Mapenzi kwa Nchi: Mwandishi anahimiza uzalendo na mapenzi kwa nchi, akionyesha kuwa mapenzi haya yanachangia katika maendeleo na ustawi wa taifa.

4. Waandishi wa mashairi wamejaribu kujenga uhusiano na maadili mema miongoni mwa wanajamii kupitia tungo zao. Thibitisha kauli hii kwa kutoa hoja nne kwa kila kitabu kutoka katika diwani mbili ulizosoma.

Katika diwani ya Kimbunga ya Haji Gora Haji na Mapenzi Bora ya Shaaban Robert, waandishi wamejitahidi kujenga uhusiano na kuhimiza maadili mema miongoni mwa wanajamii kupitia mashairi yao. Hoja nne kutoka kila diwani ni kama ifuatavyo:

(a) Kimbunga – Haji Gora Haji:

i. Ujenzi wa Jamii Mpya: Mwandishi anatoa mawaidha mbalimbali kuhusu ujenzi wa jamii mpya, akisisitiza maadili na mbinu za kufanikisha maendeleo ya kijamii.

ii. Uongozi Bora: Haji Gora anasisitiza umuhimu wa uongozi bora katika jamii, akionya dhidi ya uongozi mbaya unaosababisha kushindwa kufikia malengo ya maendeleo.

iii. Rushwa na Tamaa: Mwandishi anakemea vitendo vya rushwa na tamaa, akionyesha jinsi vinavyokwamisha maendeleo na ujenzi wa jamii mpya.

iv. Ukosefu wa Elimu: Diwani inaangazia changamoto ya ukosefu wa elimu katika jamii na umuhimu wa elimu katika kuleta mabadiliko chanya.

(b) Mapenzi Bora – Shaaban Robert:

i. Mapenzi ya Kweli: Shaaban Robert anazungumzia umuhimu wa mapenzi ya kweli miongoni mwa wanajamii, bila kujali tofauti za rangi, dini, au kabila, akisisitiza kwamba mapenzi bora yataleta amani na maendeleo.

ii. Upendo kwa Majirani na Marafiki: Mwandishi anahimiza upendo na ushirikiano kati ya majirani na marafiki, akionyesha kuwa mapenzi haya yanachangia kuimarisha mshikamano wa kijamii.

iii. Mapenzi ya Kudumu: Shaaban Robert anasisitiza umuhimu wa mapenzi ya kudumu yanayojengwa katika misingi ya uvumilivu na uaminifu, akionya dhidi ya mapenzi ya muda mfupi yanayoweza kuleta madhara katika jamii.

iv. Mapenzi kwa Nchi: Mwandishi anahimiza uzalendo na mapenzi kwa nchi, akionyesha kuwa mapenzi haya yanachangia katika maendeleo na ustawi wa taifa.

Kwa ujumla, waandishi hawa wamefanikiwa kutumia mashairi yao kuhimiza maadili mema na kujenga uhusiano mzuri miongoni mwa wanajamii, hivyo kuchangia katika maendeleo na ustawi wa jamii zao.

5. Matisha ya wasanii ni kilio cha kudai haki za wanyonge. Thibitisha kauli hii kwa kutoa hoja nne kwa kila kitabu kutoka katika riwaya mbili ulizosoma.

Katika riwaya Usiku Utakapokwisha ya Mbunda Msokile na Vuta N'kuvute ya Shafi Adam Shafi, waandishi wameonyesha matukio yanayolenga kudai haki za wanyonge katika jamii. Hoja nne kutoka kila riwaya ni kama ifuatavyo:

(a) Usiku Utakapokwisha – Mbunda Msokile:

i. Ukosefu wa Ajira: Mwandishi anaonyesha jinsi vijana wanavyokosa ajira licha ya kuwa na elimu na ujuzi, hali inayosababisha umasikini na kukata tamaa. Hii ni kilio cha kudai haki ya kupata ajira na maisha bora kwa wanyonge.

ii. Rushwa na Ufisadi: Viongozi wanatumia madaraka yao vibaya kwa kujihusisha na vitendo vya rushwa, hali inayowanyima wanyonge fursa na haki zao za msingi. Mwandishi anakemea tabia hii na kudai uwajibikaji na uadilifu katika uongozi.

iii. Unyanyasaji wa Kijinsia: Wanawake wanakumbana na unyanyasaji wa kijinsia wanapotafuta ajira, ambapo wanatakiwa kutoa rushwa ya ngono ili wapate kazi. Hii inaonyesha ukosefu wa haki na usawa kijinsia katika jamii.

iv. Umasikini na Uhalifu: Kutokana na hali ngumu ya maisha, baadhi ya vijana wanajihusisha na uhalifu kama njia ya kujikimu. Mwandishi anaonyesha umuhimu wa kuboresha hali za wanyonge ili kupunguza uhalifu unaotokana na umasikini.

(b) Vuta N'kuvute – Shafi Adam Shafi:

i. Mapambano Dhidi ya Ukoloni: Wahusika wanapigania uhuru wa nchi yao kutoka kwa wakoloni, wakidai haki ya kujitawala na kuondokana na unyonyaji wa kikoloni. Hii inaonyesha harakati za wanyonge kudai haki zao za kisiasa.

ii. Ndoa za Kulazimishwa: Yasmin analazimishwa kuolewa na mtu asiyempenda, jambo linaloonyesha ukandamizaji wa haki za wanawake katika kuchagua wenza wao. Mwandishi anakemea mila hizi kandamizi na kudai haki za wanawake katika maamuzi ya maisha yao.

iii. Matabaka ya Kijamii: Riwaya inaonyesha mgawanyiko wa kijamii kati ya matajiri na maskini, ambapo wanyonge wananyimwa fursa na haki zao kutokana na hali zao za kiuchumi. Mwandishi anapigania usawa na haki kwa wote katika jamii.

iv. Ukombozi wa Kiutamaduni: Yasmin anapinga mila na desturi zinazomkandamiza mwanamke, kama kuwekwa utawani na kulazimishwa kuolewa. Hii inaonyesha harakati za wanyonge kujikomboa kutoka katika mifumo kandamizi ya kitamaduni.

6. Kazi nzuri ya fasihi inajidhihirisha kupitia uwiano mzuri wa fani na maudhui. Jadili dai hili kwa kutoa hoja nne kwa kila kitabu zinazoonyesha jinsi fani ilivyobeba maudhui kutoka katika riwaya mbili ulizosoma.

Katika riwaya Usiku Utakapokwisha ya Mbunda Msokile na Vuta N'kuvute ya Shafi Adam Shafi, waandishi wamefanikiwa kuoanisha fani na maudhui kwa ustadi mkubwa. Hoja nne kutoka kila riwaya ni kama ifuatavyo:

(a) Usiku Utakapokwisha – Mbunda Msokile:

i. Matumizi ya Wahusika: Msokile ametumia wahusika kama Chioko, Gonza, na Nelli kuwakilisha changamoto za kijamii kama ukosefu wa ajira na rushwa. Kupitia wahusika hawa, msomaji anaweza kuelewa na kuhusiana na matatizo yanayoikumba jamii.

ii. Mandhari: Riwaya imewekwa katika mazingira ya mijini kama Dar es Salaam, ikionyesha tofauti za kijamii na kiuchumi. Mandhari haya yanasaidia kuonyesha mgawanyiko wa matabaka na athari zake kwa watu wa kawaida.

iii. Mtindo wa Lugha: Mwandishi ametumia lugha rahisi na inayoeleweka, ikichanganywa na misemo na methali za Kiswahili, ili kuwasilisha ujumbe wake kwa ufasaha na kumfanya msomaji aelewe maudhui kwa urahisi.

iv. Muundo wa Hadithi: Msokile ametumia muundo wa hadithi unaoonyesha mfululizo wa matukio yanayohusiana, kuanzia matatizo ya wahusika hadi juhudi zao za kutafuta suluhisho. Muundo huu unasaidia kuonyesha jinsi matatizo ya kijamii yanavyoweza kushughulikiwa.

(b) Vuta N'kuvute – Shafi Adam Shafi:

i. Matumizi ya Wahusika: Shafi ametumia wahusika kama Yasmin na Denge kuonyesha mapambano ya ukombozi wa kisiasa na kijamii. Yasmin anawakilisha wanawake wanaopinga mila kandamizi, huku Denge akionyesha wapigania uhuru dhidi ya ukoloni.

ii. Mandhari: Riwaya imewekwa katika mazingira ya Zanzibar wakati wa harakati za kupigania uhuru, ikionyesha maisha ya watu wa kawaida na wanasiasa. Mandhari haya yanasaidia kuonyesha hali halisi ya wakati huo na umuhimu wa ukombozi.

iii. Mtindo wa Lugha: Mwandishi ametumia lugha ya Kiswahili yenye lafudhi ya Kizanzibari, ikichanganywa na misemo na methali, ili kuleta uhalisia wa mazingira ya Zanzibar na kuwasilisha maudhui yake kwa usahihi.

iv. Muundo wa Hadithi: Shafi ametumia muundo wa hadithi unaoonyesha mfululizo wa matukio yanayohusiana na harakati za ukombozi na mapenzi, kuanzia mikutano ya siri hadi mapambano ya wazi. Muundo huu unasaidia kuonyesha jinsi watu walivyopambana na ukoloni na mila kandamizi.

7. Fikra zenye kuleta mabadiliko ya haraka huhitajika katika kuondoa utendaji mbovu. Jadili kauli hii kwa kutoa hoja nne kwa kila kitabu katika tamthiliya mbili ulizosoma.

Katika tamthiliya ya Kwenye Ukingo wa Thim iliyoandikwa na Ebrahim N. Hussein na Nguzo Mama ya Penina Muhando, waandishi wameonyesha jinsi fikra za mabadiliko zinavyoweza kuondoa utendaji mbovu katika jamii. Hoja nne kutoka kila tamthiliya ni kama ifuatavyo:

(a) Kwenye Ukingo wa Thim – Ebrahim N. Hussein:

i. Kukosoa Mila Kandamizi: Mwandishi anakosoa mila na desturi zinazomnyanyasa mwanamke, akionyesha umuhimu wa kuachana na mila hizo ili kujenga jamii yenye usawa na haki.

ii. Kukuza Usawa wa Kijinsia: Kupitia wahusika kama Martha, mwandishi anaonyesha umuhimu wa kumpa mwanamke nafasi sawa katika jamii, ikiwa ni pamoja na haki ya kurithi na kushiriki katika maamuzi.

iii. Kuelimisha Umma: Tamthiliya inasisitiza umuhimu wa elimu kwa wote, hasa wanawake, ili waweze kujitambua na kuchangia kikamilifu katika maendeleo ya jamii.

iv. Kukuza Umoja na Mshikamano: Mwandishi anahimiza jamii kuungana na kushirikiana bila kujali tofauti za kikabila au kijinsia, ili kufikia malengo ya pamoja ya maendeleo.

(b) Nguzo Mama – Penina Muhando:

i. Uwezeshaji wa Kiuchumi kwa Wanawake: Mwandishi anaonyesha jinsi wanawake wanavyoweza kujitegemea kiuchumi kupitia miradi mbalimbali, hivyo kujenga jamii yenye wanawake wenye nguvu na uwezo.

ii. Kukuza Uongozi Bora: Kupitia wahusika kama Mwenyekiti, mwandishi anakosoa uongozi mbovu na kuhimiza viongozi kuwa na maadili mema na kuwajibika kwa jamii.

iii. Kuhamasisha Ushirikiano wa Kijamii: Tamthiliya inaonyesha umuhimu wa ushirikiano kati ya wanawake na wanaume katika kufanikisha miradi ya maendeleo na kuleta mabadiliko katika jamii.

iv. Kukemea Unyanyasaji wa Kijinsia: Mwandishi anakemea vitendo vya unyanyasaji dhidi ya wanawake na kuhimiza jamii kuheshimu haki na utu wa kila mwanachama.

Kwa ujumla, waandishi hawa wameonyesha kuwa fikra za mabadiliko ni muhimu katika kuondoa utendaji mbovu na kujenga jamii yenye usawa, haki, na maendeleo.

8. Ichambue dhana ya mapenzi halisi kama inavyojidhihirisha katika tamthiliya mbili ulizosoma, huku ukitoa hoja nne kwa kila tamthiliya.

Katika tamthiliya ya Kwenye Ukingo wa Thim na Nguzo Mama, waandishi wameonyesha dhana ya mapenzi halisi kwa njia mbalimbali. Hoja nne kutoka kila tamthiliya ni kama ifuatavyo:

(a) Kwenye Ukingo wa Thim – Ebrahim N. Hussein:

i. Mapenzi ya Kweli: Mwandishi anaonyesha mapenzi ya dhati kati ya Herbert na Martha, licha ya changamoto za kikabila na kijamii zinazowakabili.

ii. Kuvumiliana: Herbert na Martha wanavumiliana na kusaidiana katika nyakati ngumu, wakionyesha nguvu ya mapenzi halisi katika kushinda vikwazo.

iii. Kujitolea: Herbert anajitolea kwa ajili ya Martha, akionyesha kwamba mapenzi ya kweli yanahitaji kujitoa na kujali hisia za mwenzako.

iv. Kukabiliana na Changamoto: Wawili hawa wanakabiliana na changamoto za kijamii pamoja, wakionyesha kwamba mapenzi halisi yanajengwa kwa kushirikiana katika shida na raha.

(b) Nguzo Mama – Penina Muhando:

i. Upendo wa Kijamii: Mwandishi anaonyesha upendo na mshikamano miongoni mwa wanawake wa Patata, wakisaidiana katika harakati za kujikomboa kiuchumi na kijamii.

ii. Mapenzi ya Kujiheshimu: Bi Pili anajifunza kujipenda na kujiheshimu, akionyesha kwamba mapenzi halisi yanaanza na kujipenda mwenyewe kabla ya kumpenda mwingine.

iii. Kujali Familia: Wahusika wanajali familia zao na kufanya kazi kwa bidii ili kuboresha maisha ya wapendwa wao, wakionyesha kwamba mapenzi ya kweli yanajumuisha kujali ustawi wa familia.

iv. Kusimama Imara: Licha ya manyanyaso na changamoto wanazokutana nazo, wanawake wa Patata wanasimama imara na kuendelea kupendana na kusaidiana, wakionyesha nguvu ya mapenzi halisi katika kushinda vikwazo

9. Soma utenzi huu kisha jibu maswali yanayofuata:

Ulimwengu kama huu,
Wa chini kuwa wa juu,
Wadogo kuwa wakuu,
Na machache wa nafuu,
Kitu kikubwa ni suluhu.

Ulimwengu kama huu,
Wa madhara ya miguu,
Vichwa vikawa mafuu,
Na siku si siku kuu,
Roho zataka suluhu.

Ulimwengu kama huu,
Wa majemi na malau,
Na njaa kubwa na kiu,
Kwa wana wa wajukuu,
Watu wataka suluhu.

Ulimwengu kama huu,
Wa tambarau na kakau,
Na wa chai tambuu,
Bei zinapanda juu,
Jambo bora ni suluhu.

Ulimwengu kama huu,
Wa heshima na dharau,
Weledi na mabahau,
Matarajio makuu,
Ya kila mtu suluhu.

Maswali:

(a) Andika kichwa cha utenzi huu.

(b) Eleza maana ya kila neno lililokolezwa wino kwenye utenzi huu.

(c) Unafikiri mwandishi wa utenzi huu anakusudia kuwapa ujumbe upi wasomaji wake? Eleza kwa kutoa hoja mbili.

(d) Utenzi huu ni wa aina gani? Toa sababu mbili kufafanua jibu lako.

(e) Eleza msisitizo wa mwandishi uliotokana na takriri zilizotumika katika utenzi huu. Chagua takriri tatu na uzifanue.

Majibu:

(a) Kichwa cha utenzi huu: Ulimwengu na Suluhu

(b) Maana ya maneno yaliyokolezwa wino:

- Malau: Watu wasiofaa au wabadhirifu.

- Karela: Kinywaji au chakula chenye ladha kali.

- Tambuu: Bidhaa inayotumiwa kama kileo au burudani.

(c) Ujumbe wa mwandishi:

(i) Ulimwengu unakabiliwa na changamoto nyingi, kama vile njaa, dharau, na mizozo, zinazohitaji suluhisho la amani.

(ii) Watu wanapaswa kushirikiana kutafuta suluhu kwa changamoto za kijamii na kiuchumi.

(d) Utenzi huu ni wa aina gani?

(i) Utenzi wa kijamii: Unazungumzia masuala ya kijamii kama njaa, dharau, na mizozo.

(ii) Utenzi wa kidhamira: Unatoa ujumbe wa kutafuta suluhu kama njia ya kumaliza matatizo.

(e) Msisitizo wa mwandishi kupitia takriri:

(i) "Ulimwengu kama huu": Inasisitiza hali halisi ya changamoto zinazokumba ulimwengu.

(ii) "Kitu kikubwa ni suluhu": Inaonyesha umuhimu wa kutafuta suluhu kwa matatizo yanayojitokeza.

(iii) "Watu wataka suluhu": Inasisitiza hitaji la watu kwa amani na utulivu wa kijamii.

10. Soma habari ifuatayo, kisha eleza mbinu za kifani zilizotumika na jinsi zilivyotumiwa.

Uhasama kati ya Boaz na Jeta sasa ulidhihirika. Baada ya tukio la fumanzai, Nimon hakutaka kuongea na Boaz tena. Badala yake, kila alipokuwa bwaloni, aliongea na Jeta. Tena wakati huo kuna kila dalili kuwa walihusiana kimapenzi.

Boaz alijongea kwa Nimon na kumtaka radhi. Lakini sijui maombi yake yangesikilizwa vipi wakati hakuweza hata kumsogelea Nimon mwenyewe. Hata akiwa karibu nae alishona mdomo kwa uzuri wa shaba na kuchomelea kwa risasi.

"Nimon, nasemahe, nimekosa," Boaz alionba rudhi. "Nilifanya makosa kukuficha habari za Anita. Hayo yamemwisha, tutazame mengine." Maneno hayo yalizidi kumchenga Nimon. Badala yake, mrembo huyo alimfuata Jeta huku akimwita madharani, "Mpenzi Jeta, una mpango gani wa Jumapili hii?"

Jeta alikuwa mwenye soni sana. Hakujibu mbele ya watu akikua wazi kuwa Boaz alikuwa karibu. Lakini kimya chake kilimridisha Nimon zaidi na kumchukiza Boaz. Boaz aliona kuwa ni majivuno. Nimon alimsogelea Jeta na kumgusa begani na kuacha mkono wake utulie pale huku akimwalia Jeta nachoni kwa uchokozi.

Ama kweli nakui kwa nguruwe; kwa binadamu mchungu. Haya vilimumiza Boaz, akiwa mnyonge, aliyawaza mengi. Alitamani hata kukimbia kambi kama mwizi, lakini hilo lisingekuwa na faida kwake kwani ilikuwa umebaki mwezi mmoja tu wamalize awamu ya kwanza ya miezi sita, halafu watawanywe kwenye mikambi mengine. Ndipo alipogamua kumwandikia barua Nimon. Sehemu ya barua yake nzito ilisomeka hivi:

MPENZI Nimon,

Salamu. Watamu baada ya salamu, usishangae kuwa nakwandikia barua badala ya kukutana wakati tupo wote hapa kambini. Nimejaribu kila namna nikupeleze bilafsi dhakudau langu la moyoni; lakini kila mara hunipiga chenga ya mwya.

Mpenzi Nimon, binadamu hakosea na hili linaeleweka. Hata binadamu walogombana huapatanishwa. Istoshe, wewe au mimi kwa hali yoyote ile tunategemea msamaha toka kwa Mungu.

Tafadhali sana usahau yaliyopita, kama ungekuwa rafiki tu tungecheka ngazi. Saada hapa ni uchumba, maana lengo langu hasa ni kuonana na kuoana.

Pia, ni vipi upoteze wakati na huyo holehache, Jeta? Au tusome hivi ndio namna ya kumkomoa? Jambo hili halinivutii kwanga, maana linaimarisha kichefachefa, uchungu na aibu pia.

Mpenzi nimeona ufikiri tena na utazame nyuma tulikotoka wewe nami.

Wasalamu,
Ndimi, Boaz.

Sehemu hiyo ya barua ndiyo hasa iliyomgusa Nimon. Mtoto wa watu hakuwahi kushikishwa na hisia za mtu. Jumapili iliyofuata Nimon na Jeta walikutana mafichoani kama kawaida yao. Hapo ndipo Nimon aliposimulia Jeta juu ya Anita.

Jeta hakuona wivu akibahatika kupendwa, hakuwa na wivu. Zaidi alimshauri Nimon. "Mpenzi, Jeta alisema, "Kama Boaz ana nia njema nawe yafaa uheshimu hilo. Lakini ujue kama utaendelea na hili hizi hasa kumwonyesha unyama, huenda kuwa na chuki kali dhidi yangu."

"Potelea mbali." Nimon alisema. "Ujee mapenzi huwa kama mnea. Ni mbegu tu inayokuja kuchipuka. Kisha mmea unakua na kuzaa matunda. Siku moja ukiinyauka na kufa siyo ajabu"

Jeta hakuridhika na majibu hayo hayakuweza kujiuliza, "Lakini kuchagua vuguo, bado sijaelewa. Huyu Nimon ana sababu zake za kunicheza huku kama mimi. Kwanini sasa asiweka wazi?"

Nimon, ingawa alikuwa na uhakika na penzi la Jeta aligundua kuwa kulikuwa na mwiba mkubwa moyoni mwanake na kulikuwa na haja ya kuyamaliza. "Kuna jambo ambalo nalolazimisha. Sikiliza kwa wangu kuna nira." Jeta alisema. "Tumeruzana kiasi cha kutosha, kwa sababu unayoizua haina maana."

"Hat mimi," Nimon alisema. "Najua hatua kozi baada ya hapa na mwisho aibu. Tukijirudia tunaweza kuishi pamoja."

Majibu:

Mbinu za kifani zilizotumika:

- i. Taswira. Maneno yanayochora picha akilini, mfano, "Hata akiwa karibu nae alishona mdomo kwa uzuri wa shaba na kuchomelea kwa risasi."
- ii. Matumizi ya Barua: Barua kati ya Boaz na Nimon hutumika kama njia ya kueleza hisia za wahusika na kuendeleza hadithi.
- iii. Kinaya: Matukio yanayoonyesha kejeli, mfano, "Ama kweli nakui kwa nguruwe; kwa binadamu mchungu."
- iv. Mazungumzo: Lugha ya mazungumzo inabainika wazi kupitia mijadala kati ya wahusika. Mfano, "Mpenzi Jeta alisema, 'Kama Boaz ana nia njema nawe yafaa uheshimu hilo.'"
- v. Uchokozi wa Tabia za Wahusika: Nimon hutumika kama mfano wa tabia zinazovutia wasomaji kufuatilia zaidi kuhusu mapenzi yake.
- vi. Fumbo: Maneno ya fumbo yanayoibua tafakuri, mfano, "Sikiliza kwa wangu kuna nira."
- vii. Uhuru wa Wahusika: Wahusika wanachukuliwa kama watu huru wanaoweza kuelezea hisia zao tofauti na tamthilia nyingi zenye wahusika wa kubuni.